

MEDEDELINGEN VAN HET GENOOTSCHAP

GEWINA in de komende jaren

Inleiding

Het bestuur van Gewina heeft in het afgelopen jaar tamelijk uitvoerig gediscussieerd over de conditie van het Genootschap en over zijn toekomst. Een directe aanleiding voor deze discussie was niet dat Gewina in acute problemen verkeert. Kijkend naar het aantal leden en naar de financiële positie van het Genootschap kan zelfs worden gesteld dat Gewina een stabiele organisatie is. Toch meent het bestuur dat er de afgelopen vijf tot tien jaar enkele ontwikkelingen in de wetenschaps- en medische geschiedenis kunnen worden waargenomen die ons tot nadenken dwingen. Om in de komende jaren zowel nationaal als internationaal een rol van betekenis te kunnen spelen, zal nader naar deze ontwikkelingen moeten worden gekeken. Er van uitgaande dat het doel van Gewina drieledig is, namelijk het onderhouden en versterken van de beoefening van de wetenschaps-, medische en techniekgeschiedenis, het bevorderen van de rol van deze geschiedschrijving in het maatschappelijk debat over de plaats van wetenschap en techniek in onze samenleving en het bevorderen van de rol van wetenschapsgeschiedenis in de algemene historiografie, heeft het bestuur enkele plannen ontwikkeld die er voor moeten zorgen dat het Genootschap ook in de komende tien jaar een succesvol bestaan kan leiden. In wat volgt worden in het kort de opvattingen en enkele plannen van het bestuur toegelicht.¹

Gewina in een veranderde omgeving

Wat Gewina zelf betreft stelt het bestuur vast dat de belangstelling voor de halfjaarlijkse bijeenkomsten de laatste jaren minder groot was dan in het verleden wel het geval is geweest, en vooral dan deze zou kunnen zijn met een ledental van vijfhonderd. Wat vooral opvalt, is dat zij die systematisch en veelvuldig betrokken zijn bij onderwijs en onderzoek in de wetenschapsgeschiedenis, medische geschiedenis en techniekgeschiedenis in meerderheid wegblijven.

Er kan tevens worden vastgesteld dat belangrijke delen van de wetenschapsgeschiedenis in Nederland geheel buiten en los van Gewina worden beoefend en dat bovendien Gewina minder dan vroeger wel het geval is geweest, als een nuttige ontmoetingsplaats voor onderzoekers dient. Een en ander is merkbaar aan het feit dat het voor de redactie van ons tijdschrift minder gemakkelijk is afleveringen van voldoende niveau te produceren.

Voor een deel valt deze situatie Gewina nauwelijks te verwijten. Gewina is, ten dele zonder het te beseffen, in een andere omgeving terecht gekomen. Kijken we namelijk om ons heen, dan zien we dat enkele belangrijke, structurele en interessante ontwikkelingen aan Gewina zijn voorbij gegaan. Om te beginnen zijn de organisatie en het karakter van de wetenschapsbeoefening veranderd. Vrijwel alle professionele onderzoekers zijn sinds een jaar of vijf lid van onderzoeksscholen, zoals het Huizinga-instituut, WTMC en het Posthumus-instituut. Zij steken het grootste deel van hun tijd in onderwijs en onderzoek van die scholen. Deze onderzoekers worden ook op die bijdragen beoordeeld. Doordat de sociale circuits zijn veranderd en ook internationaler – vooral Europees – zijn geworden, is Gewina eenvoudig minder relevant geworden voor het behalen van onderzoekspunten. Dit laatste wordt ook duidelijk uit de geringe aanwas en belangstelling van junior-onderzoekers. Er zijn echter wel degelijk veel (jonge) onderzoekers die een proefschrift aan het voorbereiden zijn met een ten dele of volledig wetenschapshistorische vraagstelling, maar die geen rol in Gewina spelen. Zij volgen namelijk hun opleiding in de genoemde onderzoeksscholen.

Een tweede verandering betreft het karakter van de wetenschaps- en medische geschiedenis zelf. Er wordt veel meer multi- en interdisciplinair gewerkt dan vroeger, waarbij historische sociologie, politieke-

1 Deze tekst is een bewerking van de openingslezing van de Gewina-najaarsbijeenkomst 'Electriciteit' op 30 Oktober 1999 in het Museum Boerhaave te Leiden.

2 Denk aan bijvoorbeeld de tijdschriften *Social History of Medicine* en *Sociology of Health and Illness*. Verder: *History and Philosophy of the Life Sciences*; *Kennis en Methode. Tijdschrift voor wetenschapsfilosofie en wetenschapsonderzoek*; *Perpectives in Biology and Medicine*; *Science as Culture*; *Social Studies of Science*; *Science, Technology and Human Values*; *Technology and Culture*.

Mededelingen van het genootschap

en cultuurgeschiedenis, sociaal-economische geschiedenis, de wetenschaps- en techniek sociologie een belangrijke rol zijn gaan spelen.² Tegelijkertijd is de geschiedschrijving van de mens- en sociale wetenschappen inmiddels tot een volwassen tak van onderzoek uitgegroeid. Vergelijk bijvoorbeeld eens het Amerikaanse wetenschapshistorisch tijdschrift *Isis*, waar psychologie, sociologie en pedagogiek inmiddels een weliswaar bescheiden, maar toch herkenbare plaats hebben gekregen.³

Naast deze drie structurele, tamelijk fundamentele veranderingen, kunnen nog drie, ten dele tegenstrijdige ontwikkelingen worden genoemd die een versterkend effect hebben op het betekenisverlies van Gewina.

De eerste ontwikkeling betreft het relatieve succes van brede onderzoeksprogramma's die enkele jaren onderzoek beslaan. Gedacht kan worden aan het NWO-project 'geschiedenis van de psychiatrie in Nederland', waaraan meerdere onderzoekers deelnemen in een geïntegreerd onderzoeksplan. Men kan zich bijvoorbeeld ook afvragen waarom in de afgelopen jaren techniekgeschiedenis in Nederland zo floreert. Het succes van het techniekhistorische programma schuilt, denkt het bestuur, in twee zaken. Ten eerste de aanwezigheid van een samenhangend onderzoeksprogramma gedurende een geruime tijd. Dit programma wordt al jaren regelmatig vertaald in thematische bijeenkomsten. Van groot belang hierbij is dat er mensen zijn die het voortouw nemen en anderen weten te enthousiasmeren. Ten tweede worden de resultaten van het programma al jaren lang en systematisch goed zichtbaar gemaakt voor een breder publiek. Het bestuur denkt dat we daar een voorbeeld aan kunnen nemen.

De tweede ontwikkeling die vooral bij medische geschiedenis maar ook bij andere vakken kan worden waargenomen, is het ontstaan in de afgelopen tien jaar van historische secties van beroepsverenigingen. Voor medische geschiedenis geldt dat bijvoorbeeld op het terrein van de obstetrie, de neurologie, de anesthesiologie en de cardiologie. Waar vroeger onderzoekers op Gewina-bijeenkomsten hun presentaties gaven, worden tegenwoordig veel onderzoekstijd en financiële middelen in deze secties gestoken.

Ten slotte kan worden gewezen op het verschijnsel Internet dat vooral de laatste vijf jaar een enorme opgang heeft gemaakt. Wie de moeite neemt om op internet op zoek te gaan naar medische en wetenschapsgeschiedenis, zal moeten vaststellen dat er inmiddels vele honderden adressen met medisch- en wetenschapshistorische informatie bestaan. En wat daarbij vooral belangrijk is, is dat op veel van die Internetadressen de geschiedenis van wetenschappen doodleuk volledig wordt herschreven, met voorbijgaan aan moderne historiografische inzichten.

Samenvattend, of men nu van mening is dat het goed gaat met de geschiedenis van de Gewina-vakken of slecht, in beide gevallen geldt dat er buiten Gewina vele nieuwe podia zijn ontstaan waar de geschiedenis van de alfa-, bèta- en gammawetenschappen naast elkaar ter sprake komen, zowel nationaal als internationaal. En aangezien Gewina op die podia geen rol van betekenis speelt, is er weinig fantasie voor nodig om te bedenken hoe het met Gewina over tien jaar gesteld zal zijn.

Betekenis van Gewina is te gering

Het Gewina-bestuur heeft genoemde ontwikkelingen niet onderzocht met de intentie allerlei activiteiten te kopiëren of over te nemen. Het gaat er slechts om te kunnen vaststellen dat Gewina aan wetenschappelijke relevantie heeft ingeboet en nog verder aan belang zal inboeten wanneer niet tijdig op een creatieve wijze op die ontwikkelingen wordt ingespeeld. Het gaat bovendien niet alleen om een verlies van wetenschappelijke relevantie, maar ook om een verlies van wat kan worden genoemd politieke invloed. Zo hebben wetenschapshistorici nauwelijks tot geen rol gespeeld bij de ontwikkeling van het nieuwe vak Algemene Natuurwetenschap op de middelbare school, noch van die van de afzonderlijke bèta-vakken. Waar dat toe kan leiden, hebben we kunnen lezen in een bespreking van Frans van Lunteren en Bert Theunissen in de *NRC* van december 1998 van enkele leerboeken, waarin een nogal karikaturaal beeld van de wetenschapontwikkeling wordt geschetst. Ook de recensie van Rienk Vermij van het boek van Jack Meadows (*Geschiedenis van de wetenschap samengevat in de spectaculaire levens van twaalf geleerden*, Abcoude 1997) laat zien wat er mis kan gaan als de wetenschapsgeschiedenis aan haar lot wordt overgelaten.⁴ Voorts heeft Gewina als vakorganisatie geen noemenswaardige invloed op de ontwikkeling van de wetenschappelijke infrastructuur in Nederland. We kunnen hier bijvoorbeeld denken aan de leerstoelen op het terrein van de wetenschapsgeschiedenis. Op het punt van deze voor het voortbestaan van een vakgebied zo belangrijke voorziening heeft Gewina in de afgelopen jaren geen enkel initiatief kunnen ont-

³ Zie ook de tijdschriften *History of the Human Sciences* en *Journal of the History of the Behavioral Sciences*.

⁴ R. Vermij, 'De ontoereikendheid van feiten', *Gewina* 22 (1999)2, 91-93; F. van Lunteren & B. Theunissen, 'Donald Duck-ontdekkingen', *NRC* 12-12-1998.

Mededelingen van het genootschap

plooien. Tenslotte is Gewina, zoals reeds vermeld, te weinig een ontmoetingsplaats van professioneel werkende wetenschapshistorici en vrijetijdsonderzoekers, in die zin dat het onvoldoende bijdraagt aan een collegiale discussie over nieuwe inzichten en bevindingen. Dit is wellicht een van de redenen dat de beoefening van de medische geschiedschrijving volledig gefragmenteerd is geraakt en welbeschouwd een smallere basis heeft dan tien jaar geleden.

Het huidige Gewinabestuur wil zich niet bij deze tekortkomingen neerleggen. Het wil een aantal initiatieven ontplooiën met als doel de geschiedenis van wetenschap, geneeskunde en techniek zichtbaarder en vitaler te maken. Het bestuur denkt dat dit in ons eigen belang is, maar ook in het belang van de wetenschapsgeschiedenis als vakgebied, van de cultuurgeschiedenis, en uiteindelijk ook van de publieke discussie over de rol van wetenschap en techniek in de moderne samenleving.

De sleutelwoorden bij de initiatieven die het bestuur wil nemen, zijn *samenwerking* en *grotere autonomie*. Het bestuur wil meer en vooral structureel samenwerken met verwante organisaties of delen van die organisaties. De belangrijkste reden daarvoor is dat Nederland eenvoudig te klein is (geworden) om allerlei activiteiten zelfstandig en naast andere te organiseren. Tegelijkertijd wil het bestuur de voorwaarden scheppen voor meer zelfstandige initiatieven van de Gewina-leden, die vervolgens ook daadwerkelijk door het bestuur ondersteund moeten kunnen worden. Het resultaat van de inspanningen in de komende jaren moet zijn dat Gewina zich positioneert als een nuttig en stimulerend intermediair tussen de vele wetenschapshistorici die nu verdeeld zijn over scholen (of niet aangesloten zijn) en dat het Genootschap zo een antwoord zal vinden op de veel gehoorde klacht dat medische en wetenschapsgeschiedenis zich door verbrokkeling en gebrek aan samenwerking onvoldoende kunnen profileren. Het bestuur neemt zich voor zowel een aantal organisatorische als enkele inhoudelijke veranderingen door te voeren.

De halfjaarlijkse bijeenkomsten

De gebruikelijke voor- en najaarsbijeenkomsten zullen blijven bestaan. Zij zullen meer dan thans het geval is, moeten dienen als een belangrijke ontmoetingsplaats voor professionele en vrijetijdsonderzoekers, maar in de toekomst hopelijk ook voor de beoefenaars van de natuurwetenschappen zelf. De bijeenkomsten moeten onderzoekers de kans bieden om de resultaten van hun onderzoek aan een breder publiek te presenteren.

De wijze van organiseren van deze bijeenkomsten zal echter enigszins veranderen. Het bestuur wil mogelijkheden scheppen voor een langere voorbereidingstijd van elk van de bijeenkomsten en voor een betere doordenking van het thema of de onderwerpen van die bijeenkomsten. Het bestuur heeft daarom voor de komende bijeenkomsten achtereenvolgens de onderwerpen 'Biologie en natuurbeelden in Nederland', 'Wetenschap en Politiek', 'De geschiedenis van de neurowetenschappen', 'Kanker en kankeronderzoek' en 'Techniek in Nederland in de 20e eeuw' (alle werktitels) geselecteerd om nader uit te werken. Overige onderwerpen die bij consultering van diverse leden naar voren zijn gekomen, zijn: wetenschap rond de Tweede Wereldoorlog; de wetenschappelijke cultuur in Nederland 1900-1940; wetenschap en verzorgingsstaat; de maatschappelijke betekenis van de wiskunde; een nieuwe kijk op ziekenhuisgeschiedenis; het geest-lichaam debat in de Nederlandse wetenschappen sinds 1600; filosofische, sociologische en cultuurhistorische inzichten in wetenschaps- en techniekhistorisch onderzoek. Voor een aantal van deze onderwerpen is het bestuur voornemens andere activiteiten dan de gebruikelijke halfjaarlijkse bijeenkomsten te organiseren (zie hierna).

Naast deze programmering op langere termijn zal voortaan na vaststelling van datum en onderwerp de organisatie van een bijeenkomst door het bestuur worden gedelegeerd aan een 'congrescommissie' van minimaal drie personen en met tenminste één lid van het bestuur die tevens voorzitter is. Deze commissie werkt het thema en de vorm van de bijeenkomst uit en stelt vervolgens de sprekers vast.

Workshops en sectie-bijeenkomsten

Het bestuur wil graag dat in de toekomst frequenter gebruik wordt gemaakt van een nieuw type bijeenkomst, namelijk workshops of sectie-bijeenkomsten. Workshops en sectie-bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd op initiatief van het bestuur, maar kunnen ook door Gewinaleden worden opgezet. We stellen ons voor dat workshops op werkdagen plaatsvinden en van te voren worden aangekondigd, zodat ook andere leden aanwezig kunnen zijn. Workshops hebben een informeler karakter dan de bekende halfjaarlijkse bijeenkomsten en kennen dus niet de vorm van lezingen achter de katheders. Ze zijn georganiseerd rond een bijzonder thema. Gewina-leden kunnen het bestuur vragen zijn medewerking te verlenen aan een workshop en deze financieel of organisatorisch te ondersteunen. Van een workshop wordt een verslag voor bestuur en de leden gemaakt, en het resultaat kan na de gebruikelijke consultatie

Mededelingen van het genootschap

van de Gewina-redactie leiden tot een publicatie. Helemaal nieuw is dit idee overigens niet. Zo organiseerde Gewina in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Verenigingen van Archivarissen op 23 april 1998 een Archiefbijeenkomst in Den Haag, die grote gelijkens vertoont met wat het bestuur zich thans van workshops voorstelt.⁵

Workshops rond één onderwerp behoeven wat het bestuur betreft niet eenmalig te zijn. Ze kunnen worden herhaald en zelfs een permanent karakter krijgen. Workshops krijgen dan het karakter van bijeenkomsten van een Gewina-sectie. Een dergelijke sectie kan thematisch georganiseerd zijn, maar kan ook een specifiek tijdperk of een specifieke discipline tot onderwerp hebben. Gedacht kan worden aan een sectie 'Ontwikkeling wetenschapshistorisch materiaal in het middelbaar onderwijs', een meer theoretisch gerichte sectie die de stand van zaken in de historiografie onderzoekt, of disciplinaire secties gericht op fysica, geneeskunde, biologie of psychologie. Ook zouden chronologische secties mogelijk moeten zijn, gericht op bijvoorbeeld de Middeleeuwen, de Verlichting of de twintigste eeuw. Het bestuur stelt zich voor dat reeds in het jaar 2000 op proef kan worden gestart met het organiseren van workshops.

Het historiografisch debat

Workshops en sectievergaderingen kunnen in de ogen van het bestuur de noodzakelijk ruimte bieden voor meer initiatief van de Gewina-leden. Op een aantal punten echter stelt het bestuur zich voor de ontwikkeling van dit type activiteit actief te bevorderen.

Voor zover het bestuur heeft kunnen nagaan, is het ruim tien jaar geleden dat in Gewina-verband en ook landelijk systematisch is nagedacht over de historiografie van wetenschap als geheel, dat wil zeggen over meer fundamentele historiografische kwesties.⁶ Dat was bij het 75-jarige bestaan van Gewina in 1988. Een goed initiatief enkele jaren later was de 'Dag van de wetenschapsgeschiedenis' (Leiden, 25 november 1995). Op deze Gewina-dag konden tal van organisaties, gericht op een specifiek onderwerp (klinische chemie, veterinaire en tropische geneeskunde, milieugeschiedenis, geodesie, farmacie, antieke geneeskunde en aardwetenschappen), hun activiteiten en onderzoek presenteren. Helaas heeft deze dag geen vervolg gekregen en is de gekozen aanpak ook niet een onderdeel geworden van het vaste repertoire van bestuursactiviteiten.

Het is het bestuur eigenlijk niet duidelijk waarom in Nederland in de afgelopen tien jaar zo weinig gediscussieerd is over de historiografie van wetenschappen en waarom het aantal geprofileerde posities in het vakgebied zo gering is. Waarom is er bijvoorbeeld zo weinig aandacht geschonken aan *The Scientific Revolution. A historiographical inquiry* van de hand van H.F. Cohen?⁷ En hoe heeft het zover kunnen komen dat belangrijke boeken van Nederlandse wetenschapshistorici, zoals *Geloof en natuurwetenschap in Nederland* en *A History of science in the Netherlands. Survey, themes and reference*, in Gewina-verband nooit ter sprake zijn gekomen?⁸ Men kan het eens of oneens zijn met Cohens karakterisering van de (historiografie van de) Wetenschappelijke Revolutie of met Van Berkels typering van de Nederlandse wetenschap, men kan deze publicaties echter nooit ongestraft negeren.

Bij de medische geschiedenis valt een vergelijkbaar probleem waar te nemen. Medische geschiedenis is weliswaar een potentieel krachtig onderzoeksveld, maar komt als vakgebied op nationaal niveau onvoldoende tot zijn recht. Medische geschiedenis wordt wijdverbreid beoefend, maar de vele onderzoekers werken verspreid in onderzoeksscholen en in historische secties van vakverenigingen zonder enig onderling contact. Er bestaat feitelijk ook geen overleg op landelijk niveau over bijvoorbeeld onderwijs en onderzoek in de medische geschiedenis, waar dat gezien de hoeveelheid onderzoek die in Nederland plaatsvindt gemakkelijk zou kunnen.

5 Zie voor een verslag van deze bijeenkomst: P. de Clercq, 'Gewina medeorganisator van studiemiddag over wetenschapsarchieven', *Gewina* 21 (1998) 3, 147-149. Zie ook: E.S. Houwaart, 'Terug naar het hart van de medische praktijk. Het historisch belang van medische archieven', *Archievenblad* 9 (1998) 20-23.

6 F. van der Blij, H.F. Cohen, J.J.A. Mooij, W. Frijhoff, K. van Berkel, S. Dresden & H.G. Casimir, 'De twee culturen. De eenheid van kennis en haar teloorgang', *Gewina* 11 (1988)3, Themanummer t.g.v. 75-jarig bestaan van Gewina; B. Theunissen & L.C. Palm, *Wetenschapsgeschiedenis in perspectief. Terugblik en vooruitzicht*. *Gewina* 12 (1989)1.

7 H.F. Cohen, *The Scientific Revolution. A historiographical inquiry*. Chicago: University of Chicago Press, 1994.

8 K. van Berkel, *Geloof en natuurwetenschap in Nederland*. Rotterdam: Erasmus Publishing, 1994; K. van Berkel, Albert van Helden, L. Palm (ed.), *A History of science in the Netherlands. Survey, themes and reference*. Leiden: Brill, 1999. Dezelfde vraag kan worden gesteld ten aanzien van B. Theunissen, C. Hakfoort e.a., *Newtons God en Mendels bastaarden; nieuwe visies op de 'helden van de wetenschap'*. Meulenhoff, 1997.

Mededelingen van het genootschap

In elk geval zou het bestuur willen bijdragen aan de ontwikkeling van die discussie en een regelmatige en collegiale gedachteswisseling over de toekomst van de 'Gewina-vakken' willen stimuleren. Het is daarbij uitdrukkelijk de bedoeling dat tevens wordt onderzocht in hoeverre Gewina zich kan verbreden in de richting van de geschiedschrijving van de menswetenschappen. Het bestuur stelt zich voor om over het laatste in de periode 2001-2002 een workshop te organiseren.

Gewina en het middelbaar onderwijs

Het bestuur wil actief onderzoeken in hoeverre er een beleid kan worden ontwikkeld in de richting van vakdocenten op middelbare scholen en universiteiten en professionele organisaties voor middelbaar onderwijs. De eerste aandacht gaat uit naar het HAVO- en VWO-onderwijs. Historische elementen worden in het examenprogramma wiskunde expliciet genoemd en er is een nieuw vak Algemene Natuur Wetenschap geschapen waarin historische reflectie op natuurwetenschap een interessante plaats heeft gekregen.⁹ Uit het onderwijsmateriaal dat tot op heden is verschenen – in eerste instantie SLO-brochures, later ook leerboeken – blijkt dat een grotere bemoeienis van wetenschapshistorische zijde niet onwenselijk zou zijn geweest. De informatiebehoefte onder met name leraren van het middelbaar onderwijs lijkt groot te zijn. Het bestuur zal daarom in 2000 een workshop organiseren voor belangstellenden en enkele deskundigen op het terrein van het 'Studiehuis'. De uitkomst van deze workshop zal de aard van de vervolgtactiviteiten bepalen, maar gedacht kan worden aan een regelmatige informatievoorziening door Gewina-leden of zelfs de ontwikkeling van lesmateriaal. Vanzelfsprekend zal het bestuur van meet af aan samenwerking zoeken met de belangrijkste organisaties op dit terrein, zoals de Nederlandse Vereniging voor Onderwijs in de Natuurwetenschappen en het Museum Boerhaave. In een later stadium kan tevens samenwerking worden gezocht met historische secties van diverse beroepsverenigingen.

Behoud en beheer van gezondheidsarchieven

Al geruime tijd is het bestuur van mening dat Gewina zich nadrukkelijker zou moeten bemoeien met de kwaliteit van de belangrijkste grondstof voor medisch en wetenschaps-historisch onderzoek, namelijk het archiefmateriaal op het terrein van medische geschiedenis, wetenschaps- en techniekgeschiedenis. Zoals reeds vermeld, vond op 23 april 1998 in Den Haag een archiefbijeenkomst plaats van de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Archivarissen en Gewina, waar enkele Gewinaleden en archivarissen van gedachten hebben gewisseld over het archiefbeleid in Nederland. En op 24 april 1999 organiseerde Gewina in Haarlem de voorjaarsbijeenkomst rond wetenschapsarchieven onder de titel 'In Goede Handen'. Uit de bijdragen en de discussies kwamen telkens twee onderwerpen ter sprake. Ten eerste bleek er bij archivarissen een behoefte aan werkadviezen te bestaan. Hoe kan men op een bepaald wetenschapsgebied criteria voor selectie ontwikkelen en welke archiefdelen moeten vervolgens besteld bewaard worden, bleken vragen te zijn waar archivarissen dikwijls moeilijk een antwoord op wisten te verkrijgen. In de tweede plaats kwam het ontbreken van een betrouwbare nationale registratie naar voren van met name archieven van medische en gezondheidsinstellingen.

Wetende dat op het terrein van wetenschaps- en techniekarchieven al het nodige wordt ondernomen, heeft het bestuur in het voorjaar van 1999 besloten nader te onderzoeken of een landelijk initiatief voor de verbetering en het behoud van gezondheidsarchieven zinvol en mogelijk zou zijn.¹⁰ Met dit initiatief zijn reeds vorderingen gemaakt. Op uitnodiging van het bestuur hebben er twee bijeenkomsten plaatsgevonden – een in juni en een in september – met ongeveer 15 deskundigen op het terrein van archiefwezen en medische geschiedenis, zoals het Rijksarchief Haarlem, het Gemeentelijk Archief Amsterdam en leden van het Huizinga-Instituut. De aanwezigen op deze bijeenkomsten waren algemeen van mening dat – naar het voorbeeld van andere registratieprojecten in de jaren negentig – begonnen moest worden met een zogenaamd registratie-project en een subsidie moet worden aangevraagd om iemand dit project te kunnen laten uitvoeren.¹¹

9 De actuele ontwikkelingen rond het studiehuis verminderen het nut van een discussie over het onderwerp niet.

10 Voor activiteiten rond wetenschapsarchieven, zie het werk van de Commissie Wetenschapsarchieven van de KNAW (voorzitter Prof.dr. W.P. Gerritsen) en het NWO/SHW programma wetenschapsarchieven (voorzitter Prof.dr. K. van Berkel). Zie ook het op 17 december 1999 gehouden symposium wetenschapsarchieven in het Rijksarchief Noord-Holland te Haarlem.

11 Vergelijkbare initiatieven in Nederland in de laatste tien jaar: Bedrijfsarchieven Register Nederland (BARN) onder beheer van het Nederlands Economisch Historisch Archief; het NWO-project 'Registratie Archieven wetenschappelijke Genootschappen en Verenigingen' en het Registratieproject van de Stichting Historische

Mededelingen van het genootschap

Verbetering van de informatievoorziening en de communicatie met de leden

In voorgaande jaren is op huishoudelijke vergaderingen naar voren gebracht dat de communicatie tussen het bestuur en de leden en tussen de leden onderling gebreken vertoont, en dat ook de informatievoorziening over Gewina-activiteiten naar een breder publiek niet optimaal is. Het bestuur ziet eveneens de tekortkomingen op het terrein van werving en informatieverstrekking. Het wil de komende drie jaar trachten om op enkele punten een verbetering aan te brengen.

In de eerste plaats streeft het bestuur er naar om omstreeks het midden van 2000 een zogenaamde Website gerealiseerd te hebben. Het is de bedoeling dat vanaf dat moment via Internet informatie over Gewina als organisatie en over diverse activiteiten kan worden verkregen. Een volledige uitwerking van de website zal echter naar verwachting niet eerder dan in 2002 gereed zijn.

In de tweede plaats wil het bestuur onderzoeken welke mogelijkheden bestaan voor het organiseren van openbare discussie-bijeenkomsten, waar wetenschapshistorische en actuele vraagstukken tezamen aan de orde zullen komen. Naar de mening van het bestuur moet het mogelijk zijn om wetenschapshistorische inzichten te verbinden met bredere maatschappelijke discussies over ontwikkelingen op het terrein van wetenschap en techniek. Het bestuur verwacht echter niet dat dergelijke bijeenkomsten vóór 2001 kunnen worden georganiseerd.

Tenslotte wil het bestuur met grotere regelmaat nieuws van activiteiten onder de leden verspreiden (bijvoorbeeld via het Gewina-tijdschrift) en in de toekomst beter gebruik maken van mogelijkheden tot informatievoorziening en werving via pers, beroepsorganisaties en hun tijdschriften en relevante manifestaties, zoals de jaarlijkse Wetenschapsweek. Het zal echter duidelijk zijn dat de ontwikkeling van een dergelijke aanpak veel tijd in beslag zal nemen.

Internationalisering van activiteiten

Het spreekt vanzelf dat het Gewinabestuur zich in het verlengde van de voorgenomen plannen ook zal moeten beraden op de contacten en de samenwerking met verwante organisaties in het buitenland. Het valt moeilijk te negeren dat de wetenschappelijke samenwerking in Europees verband in de afgelopen jaren sterk is gegroeid en dat deze samenwerking in de komende jaren alleen maar in betekenis zal toenemen. Gewina zal zich op dat punt opnieuw moeten oriënteren, maar zal ook de banden moeten aanhalen met de zeer belangrijke gemeenschap van medisch- en wetenschapshistorici in de Verenigde Staten. Het onderwerp verdient bijzondere aandacht en zal daarom hopelijk in de tweede helft van 2000 in een apart beleidsdocument door het bestuur aan de orde kunnen worden gesteld.

Voorwaarden voor verbetering

De lezer zal onmiddellijk zien dat de uitvoering van een dergelijk ambitieus programma veel tijd, energie en geld zal vergen. Men zal ook begrijpen dat het bestuur onmogelijk alles tegelijk kan doen. Het bestuur zal zijn beperkingen scherp in de gaten moeten houden. Het wil echter wel anticiperen op de verwachte groei van activiteiten, door nu al enkele beleidsvoornemens uit te voeren. Ten eerste zal het bestuur in 2000 aan de ledenvergadering voorstellen het bestuur uit te breiden met twee nieuwe leden. Het zou daarbij graag zien dat tenminste één lid uit de museumwereld afkomstig is. Ten tweede zal de komende maanden bijzondere aandacht worden geschonken aan het verwerven van extra financiële middelen. Daarbij zal worden gekeken naar fondswerving per project maar ook naar mogelijkheden voor algemene fondswerving.

Het bestuur beseft dat het op dit moment slechts plannen presenteert en dat na verloop van tijd zal blijken dat de werkelijkheid weerbarstiger is dan gedacht. Maar wanneer in 2003 – bij het negentigjarig bestaan van Gewina – zal blijken dat slechts de helft van de plannen is gerealiseerd, is in elk geval alles geprobeerd om in Nederland de positie van de geschiedschrijving van wetenschap, geneeskunde en techniek te verbeteren.

Materialen Psychologie en Stichting Museum GGZ. Zie voor de laatste: M. Popkema, *Vergeten Sporen. Onderzoek naar het erfgoed van de ambulante geestelijke gezondheidszorg*. Groningen: Stichting Historische Materialen Psychologie, 1993. Opmerkelijk is de grote belangstelling in Groot-Brittannië voor beleidsontwikkeling op het terrein van gezondheidsarchieven: Healthy Heritage: Collecting for the future of Medical History, Conferentie in Londen, 25-26 febr. 1999 en E.M. Tansey, 'The dustbin of history, and why so much of modern medicine should end up there', *The Lancet* 354 (1999)1811-1812.